

ТРИ РІВНІ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗА УЧАСТЮ МИТНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ

Статтю присвячено аналізу митних правовідносин за участю митних посередників. Автор визначає особливості митних правовідносин за участю митних посередників, класифікує їх, пропонує власну точку зору на суб'єктний склад і структуру у вигляді трьох рівнів митних правовідносин за участю митних посередників. Визначається поняття митних правовідносин за участю митного посередника, аналізується сучасний стан розвитку інститутів митного посередництва в Україні.

Ключові слова: митні посередники, митна посередницька діяльність, митні правовідносини, суб'єкти, склад.



**Федотова Ірина
Олександрівна,**

кандидат юридичних
наук, доцент кафедри
правознавства
Феодосійської
фінансово-економіч-
ної академії

Вплив і втручання держави у сферу зовнішньоекономічних відносин пов'язаний з потребою організації та управління процесами зовнішньої торгівлі, створення певних правил та обмежень з метою впорядкування відносин, що виникають у зв'язку з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Державні перетворення в Україні на початку 90-х років минулого сторіччя, що вплинули на сферу зовнішньоекономічної діяльності, стали підставою для допущення у сферу зовнішньоекономічних відносин суб'єктів підприємницької діяльності, яким було передано низку функцій у сфері зовнішньої торгівлі, що раніше перебували у виключній компетенції держави.

Формування навколомитної інфраструктури, як важливої складової митної системи, стає важливим для держави з ринковою економікою, що виходить на світові ринки. Поява суб'єктів підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги в митній сфері, як певного інституту, що забезпечує проходження митних формальностей, стає необхідною у процесі управління митною сферою.

Держава сьогодні зацікавлена у створенні відповідного правового поля для митних посередників як учасників митних правовідносин. Суб'єкти митного посередництва мають власний правовий ста-

тус, визначений у нормах митного законодавства, але можна казати про те, що правове забезпечення діяльності митних посередників потребує вдосконалення, що сприятиме розвитку необхідної навколомитної інфраструктури, якісному процесу проходження митних формальностей.

Прийнята 2012 року нова редакція Митного кодексу України в новому форматі визначила правове поле для діяльності митних посередників, змінила їх склад. Проте зростання потреб держави в охопленні правовою регламентацією митних відносин, що виникають за участю суб'єктів митного посередництва, потребує проведення окремого дослідження.

Питанням митного посередництва присвячено чимало наукових праць (наприклад, А. Мазура [1], Д. Приймаченко [2], В. Прокопенко [3], І. Міщенко [4] та інших), однак потребує окремого дослідження питання вивчення митних правовідносин за участю митних посередників, проведення класифікації та визначення суб'єктного складу цих правовідносин у сучасних умовах.

Метою статті є дослідження митних правовідносин за участю митних посередників як окремого підвиду митних правовідносин, установлення особливого складу митних правовідносин за участю митних посередників, визначення понять «митні правовідносини за участю митних посередників», «митний посередник», «митна посередницька діяльність» як категорій теоретичного та прикладного значення.

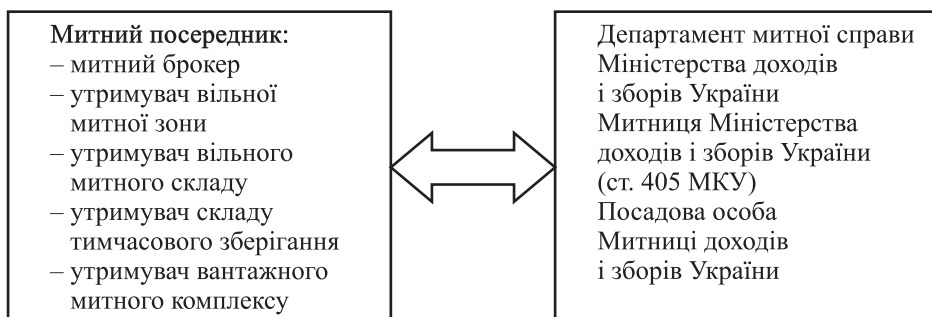
З часу проголошення незалежності української держави інститут

митного посередництва пройшов свій шлях розвитку. У відповідний період склад і кількість митних посередників змінювалась, іноді всупереч потребам митної сфери. Проте очевидним є висновок, що митні посередники входять до навколомитної інфраструктури, а їх склад, кількість, напрямки діяльності залежать від інтенсивності зовнішньоекономічної галузі держави як частини економіки та нею визначаються.

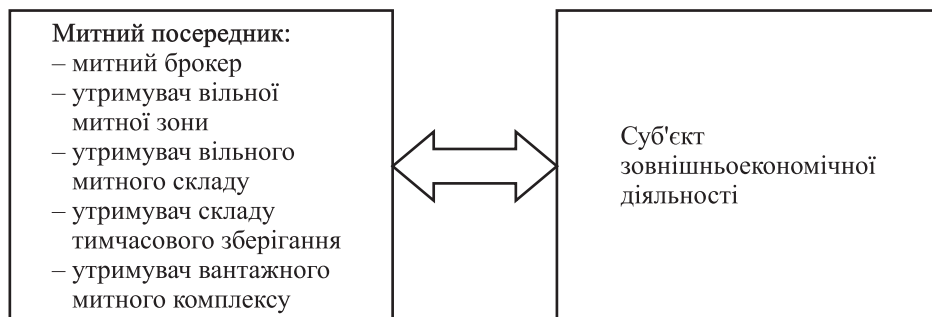
Дослідження характеристики митних правовідносин за участю митних посередників слід починати з визначення суб'єктного складу митних правовідносин та особливостей, що пов'язані з митними посередниками.

Митні правовідносини – це врегульовані нормами митного права суспільні відносини, які виникають у зв'язку з переміщенням товарів, предметів, транспортних засобів через митний кордон України, що знаходять відображення в конкретному зв'язку між правомочними та зобов'язаними суб'єктами – носіями суб'єктивних юридичних прав та обов'язків у митній сфері та забезпечуються примусовою силою держави. Місце митних посередників як учасників митних правовідносин пов'язано з трирівневою структурою митних правовідносин за участю митних посередників.

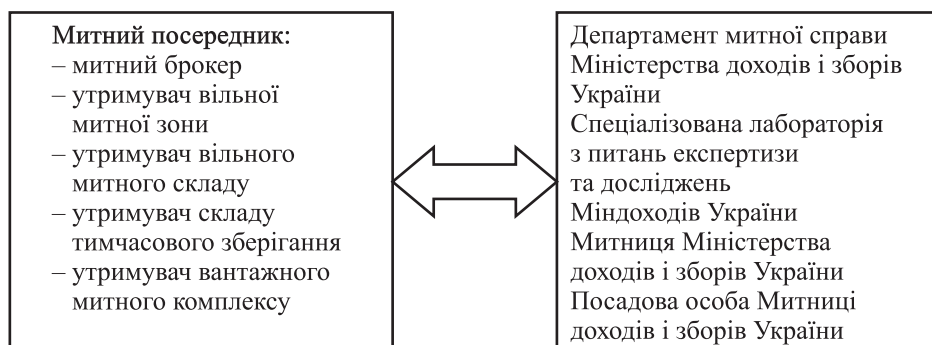
Схема. Суб'єктний склад митних правовідносин за участю митних посередників передбачає три рівні. 1-й рівень митних правовідносин за участю митних посередників щодо отримання дозвільних документів на здійснення митної посередницької діяльності:



2-й рівень митних правовідносин за участю митних посередників щодо укладання договору про надання митних послуг:



3-й рівень митних правовідносин за участю митних посередників щодо забезпечення проходження митних формальностей:



Зі схеми можемо бачити, що всі три рівні митних правовідносин, які виникають за участю митних посередників, пов'язані зі здійсненням митної справи. Крім того митні правовідносини всіх рівнів

мають забезпечувальний характер, тобто забезпечують реалізацію митної справи через виконання митними посередниками низки функцій у сфері проходження митних формальностей.

На першому рівні митних правовідносин за участю митних посередників останні вступають у митні правовідносини з органами Міністерства доходів і зборів з приводу отримання дозвільних документів для зайняття митною посередницькою діяльністю.

Укладання договору між митним посередником і суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності з приводу надання (отримання) митних та супутніх послуг – це правовідносини другого рівня митних правовідносин за участю митних посередників.

Митні правовідносини за участю митного посередника третього рівня виникають під час проходження митних формальностей (так, у процесі митного очищення митний посередник виконує кілька функцій, серед яких – представлення інтересів суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності в митниці Міністерства доходів і зборів України, забезпечення проходження митних процедур і виконання інших робіт та послуг, необхідних для проходження митних процедур).

Усі три рівні правовідносин у той же час є різновидами митних правовідносин за участю митних посередників. А митні правовідносини за участю митних посередників є однією з класифікацій митних правовідносин за критерієм суб'єкта.

Таким чином, можна зробити висновки, що *митні правовідносини за участю митного посередника* – це різновид митних правовідносин, які виникають у зв'язку з переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України на підставі правових норм і реалізу-

ються через правовий зв'язок між органами Міністерства доходів і зборів України, митними посередниками та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як носіями суб'єктивних юридичних прав, обов'язків у митній сфері, та забезпечуються примусовою силою держави.

Характеризуючи митного посередника як учасника митних правовідносин, слід зазначити, що він належить до групи суб'єктів митного права, які не мають державно-владних повноважень у галузі митної справи та виступають як підлегла сторона [5]. У той же час митні посередники – це колективні суб'єкти митного права, які є суб'єктами господарювання та частіше за все представлені юридичними особами та фізичними особами-підприємцями. Питання особливостей юридичних осіб як учасників митних правовідносин розглянуто більш детально у статті І. Федотової «Юридичні особи як суб'єкти митного права» [6].

Визначаючи митних посередників як окрему категорію суб'єктів митних правовідносин, слід нагадати, що відповідно до розділу XV «Здійснення органами доходів і зборів контролю за окремими видами діяльності» Митного кодексу України (далі – МКУ) до митних посередників належать: митний брокер, утримувач митного складу, утримувач вільної митної зони комерційного або сервісного типу, утримувач складу тимчасового зберігання, утримувач вантажного митного комплексу. Такий суб'єкт, як власник магазину безмитної торгівлі, також здійснює підприємницьку діяльність у галузі митної справи, і хоча

вона фактично не є посередницькою, але у зв'язку з тим, що є підприємницькою за своєю природою, її правове забезпечення здійснюється у відповідному розділі МКУ.

Поняття «митний посередник» у МКУ, законодавстві України не визначено, хоча цей термін вже тривалий час використовується для визначення певної категорії суб'єктів підприємницької діяльності, які надають митні послуги у галузі митної справи та здійснюють свою діяльність на підставі дозвільних документів Міністерства доходів і зборів України.

Для визначення категорії митних посередників серед інших суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність у галузі митної справи, слід назвати декілька основних ознак:

1) це суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідає певним вимогам та отримує ліцензію, дозвільні документи органів Міністерства доходів і зборів України на здійснення видів діяльності, визначених МКУ;

2) здійснює надання митних і супутніх послуг (декларування товарів органам Міністерства доходів і зборів України, зберігання товарів під митних контролем), супутні послуги з метою отримання прибутку;

3) постає як посередник між суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності та органами Міністерства доходів і зборів України, забезпечуючи проходження митних формальностей. Посередництво в митних правовідносинах виявляється в діях від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності з питань переміщення

товарів через митний кордон України, у захисті інтересів суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності в органах Міністерства доходів і зборів України, у наданні митних та супутніх послуг;

4) посередницька діяльність у галузі митної справи, яка легалізується органами Міністерства доходів і зборів України та за якою органи Міністерства доходів і зборів України здійснюють контроль, слід називати «митною посередницькою діяльністю».

Таким чином, на нашу думку, терміни *митний посередник* і *митна посередницька діяльність* можуть бути визначені таким чином:

Митний посередник – це суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснює її на підставі дозвільних документів органів Міністерства доходів і зборів України, а сама діяльність полягає в наданні зазначеним суб'єктом митних і супутніх послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, зокрема шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта з питань переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України.

Митна посередницька діяльність – це підприємницька діяльність, яка здійснюється на підставі дозвільних документів органів Міністерства доходів і зборів України та полягає в наданні суб'єктом підприємницької діяльності митних і супутніх послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, зокрема шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта з питань переміщення товарів, транспортних

засобів через митний кордон України.

На нашу думку, необхідним є визначення понять «митна посередницька діяльність» і «митний посередник» як законодавчих термінів у Митному кодексі України. Розширення митної термінології цими одиницями дозволить визначити митних посередників як окрему групу суб'єктів митних правовідносин, сприятиме більш чіткому правому регулюванню митних правовідносин за участю митних посередників, а також розумінню законодавчих норм, що стосуються діяльності митних посередників.

Завершуючи дослідження митних правовідносин за участю митних посередників, слід звернути увагу на правове регулювання таких відносин. Аналізуючи норми Митного кодексу України щодо правового забезпечення діяльності митних посередників як учасників митних правовідносин, їх правового статусу, слід зробити висновок про продовження удосконалення правового регулювання інституту митного посередництва. Так, у новій редакції Митного кодексу України правому регулюванню діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в галузі митної справи, зокрема митних посередників, їх правовому статусу присвячено розділ XV «Здійснення органами доходів і зборів контролю за окремими видами діяльності підприємств» [7], який є значно більшим за кількістю статей порівняно з попередньою редакцією Митного кодексу України 2002 року: 43 статті проти 8 [8].

Така еволюція правового регулювання підприємницької діяльності в галузі митної справи та митної посередницької як різновиду підприємницької діяльності у митній сфері вплинула і на формування правового статусу митних посередників як повноцінних учасників митних правовідносин. Визначення суб'єктного складу митних правовідносин за участю митних посередників має важливе значення як для теоретичного осмислення митних правовідносин та їх особливостей як явища, що розвивається, так і для практики митного регулювання, з метою ефективного правового впливу на суб'єктів митного посередництва. Подальші напрямки досліджень митних посередників як учасників митних правовідносин мають бути спрямовані у площину реалізації правового статусу митних посередників у сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Мазур А. В. Посередницька діяльність представників митних брокерів: питання якості правової організації / А. В. Мазур // Митна справа. – 2009. – № 6. – С. 64–71.
2. Приймаченко Д. В. Щодо діяльності митних посередників у процесі реалізації митних формальностей / Д. В. Приймаченко // Фінансове право. – 2011. – № 1. – С. 802–807.
3. Міщенко І. В. Митні посередники в Україні : проблеми сьогодення і перспективи розвитку / І. В. Міщенко // Наше право. – № 2 – Ч. 2. – 2011. – С. 35–38.
4. Прокопенко В. В. Административные услуги, оказываемые Государственной таможенной службой Украины (в контексте таможенного кодекса Украины 2012 года) / В. В. Прокопенко // Митна справа. – № 3. – 2012. – С. 30–37.

5. Федотова І. О. Суб'єкти митного права / І. О. Федотова // Митна справа. – 2011. – № 5. – С. 33–39.

6. Федотова І. О. Юридичні особи як суб'єкти митних правовідносин / І. О. Федотова // Митна справа. – 2012. – № 2. – С. 9–14.

7. Митний кодекс України : Закон України № 4495-VI від 13 березня 2012 р. // Голос України від 21 квітня 2012 р. № 73, № 73–74.

8. Митний кодекс України від 11 липня 2002 р. № 92-VI // Відомості Верховної ради України. – № 38–39. – 2002. – Ст. 288.

Федотова И. А. Три уровня таможенных правоотношений с участием таможенных посредников.

Статья посвящена анализу таможенных правоотношений с участием таможенных посредников. Автор определяет особенности таможенных правоотношений с участием таможенных посредников, их классификацию, предлагает собственную точку зрения на субъектный состав и структуру в виде трёх уровней правоотношений с участием таможенных посредников. Определяется понятие таможенных правоотношений с участием таможенного посредника, анализируется современное состояние развития институтов таможенного посредничества в Украине.

Ключевые слова: таможенные посредники, таможенная посредническая деятельность, таможенные правоотношения, субъекты, состав.

Fedotova I. O. Three Levels of Customs Legal Relations with Participation of Customs Intermediaries.

This article is dedicated to the study of customs legal relations with the participation of customs intermediaries. The author determines features of customs legal relations with the participation of the customs intermediaries, classifies them, offers her own point of view on their subject structure (three levels of customs legal relations with the participation of customs intermediaries). The author defines the term «customs legal relations with the participation of customs intermediaries» and analyzes current stage of the development of the category «customs intermediary» in Ukraine.

Keywords: customs intermediaries, customs intermediary activity, customs legal relations, subjects, structure.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2013